

ВІДШКОДУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ШКОДИ ДЕРЖАВНИМ СЛУЖБОВЦЕМ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей відшкодування матеріальної шкоди державним службовцем, завданої ним під час виконання службових повноважень. Визначено, в чому полягає матеріальна відповідальність. Досліджено нормативно-правові основи притягнення державних службовців до відповідальності та визначено, що Закон України «Про державну службу» хоч і містить термін «матеріальна відповідальність», його тлумачення не надає. При аналізі норм цивільного та трудового права було встановлено наступне. В Кодексі законів про працю України поняття «матеріальна відповідальність» зустрічається частіше, аніж в Законі України «Про державну службу», проте також не містить визначення досліджуваного поняття. Щодо норм цивільного права, було встановлено, що в Цивільному кодексі України поняття «матеріальна відповідальність» не використовується взагалі. Однак, застосовуються терміни «майнова шкода» та «матеріальна шкода», які ототожнюються між собою. Встановлено, що терміни «майнова шкода» та «матеріальна шкода» не застосовуються в Законі України «Про державну службу». Разом з тим, на підставі проведеного аналізу та спираючись на праці національних науковців було визначено зміст поняття «матеріальна відповідальність державного службовця». Проаналізовано загальні підстави відшкодування матеріальної шкоди працівником, завданої роботодавцю. Встановлено, що відшкодування матеріальної шкоди державним службовцем може здійснюватися у досудовому або судовому порядку. Досліджено норми чинного законодавства з питання відшкодування матеріальної шкоди державним службовцем та акцентовано увагу на тому, що профільним законодавчим актом – Законом України «Про державну службу» комплексно встановлюється порядок та умови притягнення державного службовця до матеріальної відповідальності в досудовому порядку. Щодо процедури відшкодування матеріальної шкоди державним службовцем в судовому порядку, встановлено, що зазначене питання нормами Закону України «Про державну службу» не унормовано. З метою дослідження судового порядку відшкодування матеріальної шкоди державним службовцем було досліджено судову практику в зазначеній категорії справ та встановлено, що тривалий час вирішення справ за позовами про відшкодування державними службовцями завданої матеріальної або моральної шкоди здійснювалося в порядку цивільного судочинства. Проте, остання судова практика свідчить про те, що спори з приводу відшкодування матеріальної шкоди, завданої особою державі під час проходження державної служби, є публічно-правовим, а тому підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Ключові слова: матеріальна відповідальність, державна служба, державний службовець, матеріальна шкода, відшкодування шкоди.

Постановка проблеми. Україна, перебуваючи під впливом різноманітних глобалізаційних процесів, впевнено крокує на зустріч якісним перетворенням у галузі публічного адміністрування загалом та державної служби зокрема. Вказані процеси якісно відобразилися і на питанні відповідальності державних службовців, адже якісна розробка механізму притягнення державних службовців до відповідальності є запорукою дотримання прав та законних інтересів громадян державними службовцями, та сприяє покращенню якості управлінських рішень, які приймаються суб'єктами владних повноважень.

Стан дослідження. Питання матеріальної відповідальності державних службовців становить значний науковий інтерес, особливо в контексті реформування інституту державної служби. Зазначену проблематику досліджували такі вітчизняні вчені, як Берлач А.І., Біла-Тіунова Л.Р., Даниленко-Негара Ю.С., Коротких А.Ю., Левенець М.М., Негара Р.В., Ольшевська Ю.М., Стець О.М. та ін. Водночас, організаційно-правові аспекти відшкодування шкоди державними службовцями відповідно до чинного законодавства про державну службу потребує подальшого вивчення.

Метою статті є дослідження питання матеріальної відповідальності державних службовців та особливості її реалізації.

Виклад основного матеріалу. В теорії адміністративного права визнається, що юридична відповідальність є невід'ємним елементом адміністративно-правового статусу. Так, матеріальна відповідальність як вид юридичної відповідальності характеризує адміністративно-правовий статус державного службовця, а тому вимагає ґрунтовного дослідження.

Матеріальна відповідальність державного службовця є особливим правовим інститутом, оскільки на відміну від більшості інших інститутів відповідальності (адміністративної, цивільно-правової, кримінальної) регулюється нормами не тільки адміністративного, але й трудового та цивільного права. Відповідно до норм Закону України «Про державну службу», «дія норм законодавства про працю поширюється на державних службовців у частині відносин, не врегульованих цим Законом» [1]. Це зумовлює існування різних точок зору стосовно даного питання та вимагає вивчення інституту матеріальної відповідальності державних службовців для визначення його ролі та місця в правовій системі через аналіз норм різних галузей права.

Дослідження змісту поняття «матеріальна відповідальність» варто розпочати з проведення аналізу його нормативного закріплення та випадків використання. В першу чергу варто зазначити, що в положеннях Закону України «Про державну службу» [1] визначення поняття «матеріальна відповідальність державного службовця» немає. Водночас, вказане поняття вживається в положеннях зазначеного закону, зокрема, в назві

глави 3 розділу VIII («Матеріальна відповідальність державних службовців») та ст. 80 (основи матеріальної відповідальності державних службовців) [1].

Аналогічною є ситуація і в законодавстві про працю. Так, в КЗпП України поняття «матеріальна відповідальність» зустрічається частіше (це наприклад, ч. 3 ст. 21, ст.ст. 130, 132, 133, 134, 135, 1351, 1352, 1353, 138, ч. 4 ст. 136, ч. 1 ст. 137) [2], але його офіційної дефініції не наводиться.

В цивільному законодавстві поняття «матеріальна відповідальність» не використовується. Однак, застосовуються терміни майнова шкода та матеріальна шкода, які ототожнюються між собою, про свідчать положення п. 3 ч. 2 ст. 11 ЦК України [3]. Так, відповідно до ч. 2 ст. 22 ЦК України, «збитками є: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода)» [3]. Отже, відповідно до цивільного законодавства, майнова шкода ототожнюється із матеріальною шкодою, та обов'язково передбачає завдання збитків.

Законодавче визначення аналізованого поняття чи не вперше було наведено у положеннях Закону України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» [4]. Так, в п. 4 ч. 1 ст. 1 цього Закону, матеріальна відповідальність визначається як «вид юридичної відповідальності, що полягає в обов'язку військовослужбовців та деяких інших осіб покрити повністю або частково пряму дійсну шкоду, що було завдано з їх вини шляхом знищення, пошкодження, створення нестачі, розкрадання або незаконного використання військового та іншого майна під час виконання обов'язків військової служби або службових обов'язків, а також додаткове стягнення в дохід держави як санкція за протиправні дії у разі застосування підвищеної матеріальної відповідальності» [4].

Із цього визначається видається можливим виокремити такі специфічні ознаки матеріальної відповідальності:

– полягає у відшкодуванні повністю або частково прямої дійсної шкоди, яка була спричинена з вини конкретного військовослужбовця шляхом «знищення, пошкодження, створення нестачі, розкрадання або незаконного використання військового та іншого майна під час виконання обов'язків військової служби або службових обов'язків» [4];

– передбачає додаткове стягнення в дохід держави як санкції за протиправні дії у разі застосування підвищеної матеріальної відповідальності.

Таким чином, матеріальна відповідальність державного службовця являє собою правовідносини, що виникають у разі заподіяння державним службовцем в результаті протиправного діяння шкоди державі, у яких державний службовець зобов'язаний відшкодувати заподіяну шкоду, а держава в особі уповноважених органів та посадових осіб, які мають дисциплінарну владу, уповноважена таке відшкодування отримати, і в свою чергу регулюється нормами трудового та адміністративного права.

А.Ю. Коротких зазначає, що «головною особливістю змісту матеріальної відповідальності державних службовців є специфіка правового статусу державних службовців як суб'єктів трудового права в Україні, що виражається в особливостях

трудових правовідносин, які виникають між державним службовцем-працівником і наймачем (державою в особі наймача, органу)» [5, с. 17], з урахуванням ч. 2 ст. 3 Закону України «Про державну службу».

Профільним законом, який визначає основи матеріальної відповідальності державних службовців є Закон України «Про державну службу». Слід зазначити, що цим законом вперше в законодавстві про державну службу було визначено порядок та підстави відшкодування державними службовцями матеріальної та моральної шкоди. Попереднім законодавством, зокрема у ст. 38 Закону України «Про державну службу» 1993 р. [6], передбачалось лише те, що «особи, винні у порушенні законодавства про державну службу, несуть цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із чинним законодавством» [6]. Про матеріальну відповідальність державних службовців та взагалі про відшкодування завданої матеріальної або моральної шкоди також не зазначалось. В науково-практичній літературі неодноразово зазначалось, що такий підхід щодо регулювання матеріальної відповідальності явно не відповідає публічно-правовій природі державної служби [7, с. 404].

В Законі України «Про державну службу» положення, присвячені матеріальній відповідальності державних службовців розміщені в главі 3 «Матеріальна відповідальність державних службовців» розділу VIII «Дисциплінарна та матеріальна відповідальність державних службовців». (ст. 80–82) [1]. Так, положеннями Закону України «Про державну службу» визначено загальні засади (основи) матеріальної відповідальності державних службовців; види шкоди, яка підлягає відшкодуванню; обов'язки державного службовця щодо відшкодування завданої шкоди; умови відшкодування індивідуально та колективно заподіяної шкоди; обставини, що враховуються під час визначення розміру відшкодування; порядок та умови відшкодування шкоди; порядок та умови реалізації державою в особі суб'єкта призначення права зворотної вимоги (регресу). В ч. 1 ст. 81 Закону України «Про державну службу» встановлено, що «державний службовець зобов'язаний відшкодувати державі шкоду, заподіяну внаслідок неналежного виконання ним посадових обов'язків» [1].

Отже, зазначене положення є загальним правилом, що зобов'язує державних службовців самостійно відшкодувати на користь держави шкоду, яка була спричинена через неналежне виконання державним службовцем власних посадових обов'язків. А.Ю. Коротких зазначає, що «матеріальна відповідальність за вчинені діяння настає незалежно від притягнення працівника до дисциплінарної, адміністративної чи кримінальної відповідальності» [8, с. 23].

В науково-практичній літературі відзначається, що «положення ч. 1 ст. 81 Закону України «Про державну службу» є логічним продовженням ст. 8 «Основні обов'язки державного службовця» цього Закону, абз. 15 якої передбачає, що державні службовці виконують також інші обов'язки» [9, с. 514]. При цьому, «шкодою, заподіяною державним службовцем державі, є також виплачене державою відшкодування шкоди, заподіяної державним службовцем третій особі внаслідок неналежного виконання ним посадових обов'язків» (ч. 2 ст. 81 Закону України «Про державну службу») [1]. В даному випадку мова йде про те, що державний службовець через неналежне виконання посадових обов'язків може спричинити шкоду третій особі, яка також підлягає відшкодуванню державою. У цьому разі шкода,

заподіяна третій особі, також вважається шкодою, спричиненою державним службовцем державі, і, як наслідок, також підлягає відшкодуванню.

Зауважимо, що за загальним правилом, яке закріплено в ч. 4 ст. 1191 ЦК України, «шкода, завдана працівником третім особам (особам, з якими працівник не перебуває в трудових відносинах), неналежним виконанням своїх трудових обов'язків покривається державою в особі суб'єкта призначення» [3]. Разом з тим, після відшкодування (покриття) шкоди, завданої майну третьої особи, її здоров'ю, соціальним гарантіям, підприємству, установі чи організації, із якою в трудових відносинах перебуває працівник, який таку шкоду спричинив, може притягнути працівника до матеріальної відповідальності в порядку регресу відповідно до норм трудового законодавства.

Ідентичні за змістом норми закріплені в ст. 80 Закону України «Про державну службу» [1]. Так, «матеріальна та моральна шкода, заподіяна фізичним і юридичним особам незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю державних службовців під час здійснення ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок держави» [1]. Така ж норма щодо матеріальної відповідальності працівника за спричинену матеріальну шкоду закріплена у ст. 130 КЗпП України [2]. Зокрема, у статті зазначено, що «працівники несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків» [2]. Тільки в такому разі в державі виникає право вимагати у винної особи – працівника – відшкодування витрат, пов'язаних із компенсацією шкоди, яка була завдана незаконним рішенням, дією чи бездіяльністю службовими чи посадовими особами при виконанні обов'язків, покладених на них, що закріплено в ч. 2 ст. 81 Закону України «Про державну службу» [1]. Доцільно зауважити, що державний службовець у випадку завдання шкоди третім особам здійснює відшкодування тільки зворотної вимоги (регресу). Окрім того, згідно чинного законодавства, державний службовець несе матеріальну відповідальність лише за шкоду, яка була заподіяна умисно внаслідок його протиправних дій або бездіяльності.

Варто зауважити, що згідно з ч. 2 ст. 80 Закону України «Про державну службу» [1] «право вимагати зворотного відшкодування витрат держави (регрес), її органу виникає в суб'єкта призначення до винної особи, яка заподіяла шкоду, або посадові особи (осіб), винної (винних) у незаконному звільненні, відстороненні або переведенні державного службовця чи іншого працівника на іншу посаду, щодо відшкодування матеріальної та моральної шкоди, заподіяної державному органу у зв'язку з оплатою часу вимушеного прогулу або часу виконання нижче оплачуваної роботи» [10, с. 21]. Зміст зазначеної норми засвідчує, що матеріальна та моральна шкода може бути спричиненою і персонально державному службовцеві з боку його безпосереднього керівника або особи, яка виконує його обов'язки. Матеріальна та моральна шкода спричинюється державному службовцеві внаслідок вимушеного прогулу або необхідності виконання нижчеоплачуваної роботи та підлягає відшкодуванню державою, адже безпосередній керівник державного службовця також займає відповідну посаду та здійснює відповідні посадові обов'язки в системі конкретного державного органу.

У зв'язку із тим, що моральна та матеріальна шкода може бути заподіяна державним службовцем виключно персо-

нально (тобто внаслідок неналежного виконання посадових обов'язків або їх порушення), держава отримує можливість реалізувати право зворотної вимоги (регресу) до цього державного службовця з метою отримання компенсації за відшкодовану шкоду.

Таким чином, виключно держава чи відповідний уповноважений орган в особі держави мають право звернення до суду з позовною заявою про відшкодування шкоди в порядку регресу. Так, у рішенні Окружного адміністративного суду м. Києва від 27.05.2020 по справі № 640/8119/19 зазначено, що «відшкодування шкоди може вимагати лише особа, якій її було завдано, тобто вона є суб'єктом (носієм) порушених прав, свобод чи інтересів. Тому для того, щоб особі було надано судовий захист, суд встановлює, чи дійсно щодо особи має місце факт порушення права, свободи чи інтересу, чиє це право, свобода або інтерес порушеними» [12].

Таким чином, цілком логічно, що законодавством про державну службу передбачається спеціальний порядок притягнення до матеріальної відповідальності державних службовців.

Безумовно, що відшкодування матеріальної шкоди має здійснюватися добровільно державним службовцем (прямий обов'язок відшкодувати державі шкоду закріплено в положеннях ч. 1 ст. 81 Закону України «Про державну службу») [1]. У разі небажання державного службовця добровільно відшкодувати матеріальну шкоду – відшкодування матеріальної шкоди здійснюється за пропозицією суб'єкта призначення або керівника державної служби. І лише, якщо і в цьому випадку державних службовець не бажає відшкодувати матеріальну шкоду, таке відшкодування здійснюється в судовому порядку.

Обов'язковість (або пріоритетність, першочерговість) позасудового порядку відшкодування матеріальної шкоди не об'єднує вказані способи відшкодування матеріальної шкоди, а лише підтверджує їх взаємозв'язок.

Біла-Тіунова Л.Р. та О.М. Стець визначають такий досудовий порядок відшкодування. Для здійснення відшкодування матеріальної чи моральної шкоди: «1) керівник державної служби вносить державному службовцеві письмову пропозицію (тільки письмову пропозицію), в якій зазначаються: а) розмір шкоди; б) порядок і строки відшкодування шкоди; в) обставини, що стали підставою для відшкодування; 2) державний службовець повинен (тобто зобов'язаний) надати відповідь на пропозицію щодо добровільного відшкодування шкоди у письмовій формі. Пропозиція щодо добровільного відшкодування шкоди може бути внесена керівником державної служби державному службовцеві: а) протягом 3 місяців з дня, коли керівник державної служби дізнався чи мав дізнатися про обставини, що є підставою для пред'явлення вимоги; б) не пізніше ніж через 3 роки з дня завдання шкоди» [7, с. 411].

Відповідно до ст. 82 Закону України «Про державну службу», «для відшкодування шкоди керівник органу державної служби вносить державному службовцю письмову пропозицію, в якій зазначаються розмір, порядок і строки відшкодування шкоди, а також обставини, що стали підставою для відшкодування. Державний службовець повинен дати відповідь на пропозицію про добровільне відшкодування шкоди у письмовій формі. У разі ненадання державним службовцем відповіді на пропозицію про добровільне відшкодування шкоди, відмови від відшкодування шкоди чи невідшкодування шкоди до зазначеного у пропозиції строку керівник державної

служби може звернутися з позовом про таке відшкодування до суду» [1].

М.М. Левенець зазначає, що «такий механізм дозволяє оперативнo та добровільно на досудовій стадії вирішити проблему відшкодування» [13, с. 142]. Окрім того, ця норма Закону України «Про державну службу» цілком відповідає приписам ч. 3 ст. 124 Конституції України, де зазначено, що «законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спору» [14].

У разі спільного заподіяння шкоди кількома державними службовцями кожен із них несе відповідальність у розмірі, пропорційному ступеню вини. Основним критерієм відшкодування шкоди у цьому разі є пропорційність розміру шкоди ступеню вини кожного із державних службовців.

Відповідно до ч. 4 ст. 81 Закону України «Про державну службу» [1] «розмір відшкодування може бути зменшено у залежності від ряду обставин». Згідно коментаря до Закону України «Про державну службу», коментована частина передбачає примірний перелік таких обставин і, при цьому цей перелік не є вичерпним. Так, «під час визначення розміру відшкодування враховуються: 1) майнове становище державного службовця; 2) співвідношення розміру заподіяної шкоди до його заробітної плати; 3) ризик виникнення шкоди; 4) досвід державної служби; 5) надані державному службовцеві накази (розпорядження); 6) інші обставини, у зв'язку з якими повне відшкодування державним службовцем шкоди буде необґрунтованим» [9, с. 514]. Крім того, розмір відшкодування завданої державним службовцем шкоди може бути зменшений залежно від таких обставин: «співвідношення розміру заподіяної шкоди до його заробітної плати, ризик виникнення шкоди, досвід державної служби, надані державному службовцю накази (розпорядження), а також інші обставини, у зв'язку з якими повне відшкодування державним службовцем шкоди буде необґрунтованим» [9, с. 514].

Ця норма статті обґрунтовується тим, що посади державної служби не є ідентичними, тобто вони різняться за обсягом покладених посадових обов'язків (навантаженням), рівнем відповідальності за належність їхнього виконання і ризиком виникнення шкоди, а також за розмірами посадових окладів. Крім того, при визначенні розміру відшкодування шкоди важливо враховувати досвід роботи державного службовця. Так, державний службовець, який пропрацював короткий проміжок часу до моменту заподіяння ним шкоди, є менш досвідченим, а отже, і набагато вразливішим щодо вчинення помилок під час виконання посадових обов'язків. У той же час для державного службовця, який має тривалий стаж роботи на посаді, вже недопустимо припускати очевидних професійних помилок.

Важливо під час визначення розміру відшкодування шкоди враховувати також і майнове становище державного службовця, який її заподіяв. Варто брати до уваги не лише розмір його посадового окладу, але і життєві обставини, що впливають на обсяг матеріальних статків такої посадової особи. Наприклад, якщо державним службовцем, який заподіяв шкоду, є мати-одиначка, що виховує кількох дітей за відсутності додаткових джерел доходів, то стягнення усієї суми заподіяної шкоди може розглядатись як несправедливе.

Відповідно до положень ч. 2 ст. 82 Закону України «Про державну службу» «у разі ненадання державним службовцем відповіді на пропозицію про добровільне відшкодування

шкоди, відмови від відшкодування шкоди чи невідшкодування шкоди до зазначеного у пропозиції строку керівник державної служби може звернутися з позовом про таке відшкодування до суду» [1].

В ч. 4 ст. 81 Закону України «Про державну службу» передбачено підстави для звернення керівника державної служби з позовом до суду [1]. Такими підставами є: «1) ненадання письмової відповіді на пропозицію про добровільне відшкодування шкоди; 2) відмови від відшкодування шкоди; 3) невідшкодування шкоди до зазначеного у письмовій пропозиції строку» [1].

Важливо зазначити, що звернення керівника державної служби до суду щодо примусового відшкодування шкоди, завданої державним службовцем є можливим тільки після використання ним механізму добровільного відшкодування такої шкоди державним службовцем, тобто йдеться про те, що керівник державної служби не може відразу звернутися до суду за примусовим стягненням завданої шкоди [9, с. 516].

В першу чергу необхідно зупинитись на визначенні суду, до якого може бути подано позов про відшкодування завданої державним службовцем матеріальної або моральної шкоди. Це має принципове значення, оскільки система судів загальної юрисдикції є розгалуженою та відповідні спори мають вирішуватись в конкретно визначених судах.

Так, тривалий час вирішення справ за позовами про відшкодування державними службовцями завданої матеріальної або моральної шкоди здійснювалося в порядку цивільного судочинства.

Проте, згідно з п. 2 ч. 2 ст. 17 КАС України «юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори, зокрема, спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби» [15]. Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 3 КАС України «публічна служба – це діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування» [15]. Для того, щоб судовий спір набув ознак публічності в контексті ст. 17 КАС України, спірні правовідносини мають впливати того, що конкретна фізична особа з перебуває на посаді, яка належить до публічної служби, та здійснює певну службову діяльність. Професійна діяльність особи на посаді публічної служби, процедура її прийняття на посаду та звільнення з неї становлять публічний охоронюваний законом інтерес або мають правові наслідки для невизначеного кола осіб.

Проте спричинення моральної чи матеріальної шкоди, а також процес її відшкодування не підпадають під дефініцію публічно-правового спору, закріплену у нормах КАС України, адже вказана позовна вимога фактично є деліктним зобов'язанням з конкретно визначеним суб'єктом складом: тобто передбачає наявність боржника, який спричинив шкоду, та стягувача, якому завдані збитки мають бути відшкодовані. Так, тривалий час вирішення справ за позовами про відшкодування державними службовцями завданої матеріальної або моральної шкоди здійснювалося в порядку цивільного судочинства. Проте, остання судова практика свідчить про те, що спори з приводу відшкодування матеріальної шкоди, завданої особою державі під час проходження державної служби, є публічно-право-

вими, а тому підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства.

Висновки. Матеріальна відповідальність державного службовця являє собою правовідносини, що виникають у разі заподіяння державним службовцем в результаті проти-правного діяння шкоди державі, у яких державний службовець зобов'язаний відшкодувати заподіяну шкоду, а держава в особі уповноважених органів та посадових осіб, які мають дисциплінарну владу, уповноважена таке відшкодування отримати, і в свою чергу регулюється нормами адміністративного та трудового права.

Профільним нормативним актом, положеннями якого вперше в законодавстві про державну службу було визначено загальний порядок та підстави відшкодування державними службовцями матеріальної та моральної шкоди.

Чинним законодавством про державну службу комплексно встановлюється порядок притягнення державного службовця до матеріальної відповідальності в досудовому порядку. При цьому такий порядок досудового відшкодування завданої державним службовцем шкоди є обов'язковим.

Література:

1. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі: Закон України від 03.10.2019 р. № 160-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-20#Text/>.
5. Коротких А.Ю. Особливості змісту матеріальної відповідальності державних службовців. *Соціальне право*. 2019. № 1. С. 66–73.
6. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 р. № 3723-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/ed20171011#top> (втратив чинність).
7. Біла-Тіунова Л.Р. Службове право України: підручник / Л.Р. Біла-Тіунова, О.М. Стець. Одеса: Фенікс, 2022. 771 с.
8. Коротких А.Ю. Юридична відповідальність державних службовців за трудовим законодавством України: теорія, практика, проблеми. Харків: Константа, 2019. 420 с.
9. Біла-Тіунова Л.Р. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу». Одеса: Фенікс, 2020. 769 с.
10. Ольшевська Ю.М., Берляч А.І. Матеріальна відповідальність державних службовців за чинним законодавством України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 6 (35). С. 19–23.
11. Науково-практичний коментар до Закону України «Про державну службу» / Ред. кол.: К.О. Ващенко, І.Б. Коліушко, В.П. Тимошук, В.А. Дерезь (відп. ред.). Київ: ФОП Москаленко О.М., 2017. 796 с.
12. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 27.05.2020 р. у справі № 640/8119/19. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90298004>.
13. Левенець М.М. Матеріально-правова відповідальність державних службовців: національний і зарубіжний досвід. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 24. С. 141–143.
14. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top>.
15. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

Lupu S. Reimbursement of material damage by a civil servant: organizational and legal aspect

Summary. The article is devoted to the study of the peculiarities of compensation for material damage by a civil servant, caused by him during the performance of his official duties. It has been determined what material responsibility consists of. The normative and legal bases of holding civil servants accountable were studied and it was determined that the Law of Ukraine “On Civil Service” although it contains the term “material responsibility”, does not provide its interpretation. During the analysis of norms of civil and labor law, the following was established. In the Code of Labor Laws of Ukraine, the concept of “material responsibility” occurs more often than in the Law of Ukraine “On Civil Service”, but it also does not contain a definition of the studied concept. Regarding civil law norms, it was established that the Civil Code of Ukraine does not use the concept of “material responsibility” at all. However, the terms “property damage” and “material damage” are used interchangeably. It was established that the terms “property damage” and “material damage” are not used in the Law of Ukraine “On Civil Service”. At the same time, on the basis of the conducted analysis and relying on the works of national scientists, the meaning of the concept of “material responsibility of a civil servant” was defined. The general grounds for compensation for material damage caused by an employee to an employer are analyzed. It has been established that compensation for material damage by a civil servant can be carried out in a pre-trial or judicial procedure. The norms of the current legislation on the issue of compensation for material damage by a civil servant have been studied, and attention has been focused on the fact that the relevant legislative act – the Law of Ukraine “On Civil Service” comprehensively establishes the procedure and conditions for bringing a civil servant to material liability in a pre-trial procedure. Regarding the procedure for compensation of material damage by a civil servant in court, it was established that the specified issue is not regulated by the norms of the Law of Ukraine “On Civil Service”. In order to study the judicial procedure for compensation of material damage by a civil servant, the judicial practice in the specified category of cases was studied and it was established that for a long time the resolution of cases on claims for compensation of material or moral damage caused by civil servants was carried out in the civil court procedure. However, the latest judicial practice shows that disputes regarding the compensation of material damage caused by a person to the state during the course of public service are public legal, and therefore subject to consideration in the order of administrative proceedings.

Key words: material responsibility, public service, public servant, material damage, compensation for damage.